

1958 KÜLTEPE KAZILARI

Prof. Dr. Tahsin ÖZGÜ_Ç

1958 yılında Kültepe kazılarına Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında olmak üzere, dört ay müddetle devam edildi. Bu sene höyükde, geniş ölçüde, iki medeniyet katı üstünde çalışıldı. 1957 yılında meydana çıkarılmağa başladığımız büyük binanın U-ee/43-47 plan kısımlerine düşen ve dar-uzun odalar halinde görülen depo kısımlarıyla, taş döşeli büyük avlusu tetkik edildi. Karum'un ikinci katıyla çağdaş olan binanın ikamete tahsis olunan ve kerpiç duvarları iki renkle sıvalı bulunan ikinci kısmı depoların kuzeybatısını çevrelemektedir. Bina Hitit İmparatorluk devri mabetlerinden daha küçük değildir. Kanaatimizce, mabetten ziyade resmi bir binayı, bir idare merkezini temsil etmektedir. Esasen Kültepe tabletlerine göre Höyük'de bulunması icabeden beş mabetten başka, bu nevi bir idare merkezinin de bulunmuş olması ihtimal dışında değildir.

Tepe'de 1958 kazılarında Eski Tunç Devrinin iki yapı katı daha meydana çıkarıldı. Eskiden de yazdığımız gibi, 'buradaki Eski Tunç Devri İç Anadolu'daki Eski Tunç Devri medeniyetinin mahallî bir örneğini temsil etmektedir. Bu devrin monokrom seramiği Kayseri ovası için tipik olup, bunların yanında az miktarda da boya ile nakışlı parçalar görülmektedir. Bu seramik nevi Aıacahöyük'de kullanılanlardan farklı, fakat Alişar'dan tanınanlara daha yakındır. Henüz Kalkolitik devre erişilmedi; yalnız Eski Tunç Devrinin Geç, Orta ve Eski safhasına ait seramiğini öğrenmek ve birbirleriyle mukayese etmek imkanı hasıl oldu.

Karum'da O-1S/24-27, S-Y/15-20 ve N-R/22-24 plan karelerinde çalışıldı. İla ve Ib katlarına ait yapı katları, üstüste

olmak üzere, ve sağbm binalar halinde görüldü. Bu neticeyle ile İh seramiğini mukayese etmemizi kolaylaştırdı. İla da tablet bulunmadı. İh de ise damga mühür baskılı mühim bir tablet keşf edildi. İb evlerinde ve mezarlarında bulunan seramiği; hem teknik, hem de şekil bakımından İI. katta kullanılanlardan ayırmak çok kolaylaştırmış ve *mühim* miktarda ithal eşyası da meydana çıkarılmıştır. Bunlar İIb katlı kronoloji meseleleri için çok kıymetli birer vesika olmuştur. İI. katta 800 tabletle temsil edilen iki yeni arşive ilave olarak, dağıntı durumunda, birçok tablete raslanmıştır. Bu arşiv binalarının planlarına benzeyen arşivler, bugüne kadar, Karum'da bulunmamıştı. Bunlarda arşiv sahibinin ailesiyle birlikte içinde yaşadığı odalar ası büro kısmından, muntazam bir koridorla, ayrılmıştır. Binaların kerpiç duvarları yüksek durumda elimize geçmiş olmalarına rağmen, hiç birinde, pencere yoktur. Bu, ışığın dışarı ve kapılardan girdiğini göstermektedir. Binalardan bir tanesinin bir odasına ve büyük bir taş sanduka içine arşivin sahibi gömüldükten sonra, odanın kapısı örülmüş ve bina ile irtibatı kesilmiştir. Böylece odanın kullanılmaz bir hale getirilmesi aynı tabaka tabletinin; bir evsahibi öldükten sonra evinin tıkk edildiği hakkında verdiği bilgiye uymaktadır. İI. tabakada yeni seramik tiplerine, rüton şekillerine raslanmış ve bilhassa Eski Hitit ve İmparatorluk devrilerinde görülmeyen yerli örnekler keşfedilmiştir. Kaniş k.İrum'unun her iki tabakasından da ithal edilmiş Kuzey-Suriye seramiğinden başka, hunların Kaniş'de yerli çamurla yapılmış maham: taklitlerinin de varlığı, kat'isürette, anlaşılmıştır. Şu hale göre Kaniş Karumunda nevi ve miktarları yapılcıiia-

rına göre değişen 5 seramik nevi görülmektedir:

- 1 - III. Alishar seramiği,
- 2 - Sonradan Hitit seramiği adını alan seramik nevi,
- 3 - Kultepe'ye has, benzerlerine başka merkezlerde raslanmayan seramik nevi,
- 4 - Kuzey-Suriye'den ithal edilen seramik,
- 5 - Kuzey Suriye örneklerinin mahalli taklitleri.

Bu tasnif Milattan önce ikinci bin yılının ilk çeyreğine ait seramik nevelerinin esas tablosunu vermektedir. Yalnız bu durum Kızılırmak kavsi içinden Kuzeye doğru gidildikçe değişecek ve Alishar, Alacahöyük, Boğazköy gibi merkezlerde Kultepe'ye paralel bir durum tesbit edilemeyecektir.

Altintepe araştırmaları:

1958 yılının Ekim ayında Erzincan'ın doğusunda, Erzincan - Erzurum şosesi üstündeki Altintepe'de de araştırmalar yaptık. Urartu madeni eserlerinin bulunduğu yer olan Altintepe'de, sistemli bir araştırma yapılmamıştı. Burası yüksek, tabii bir tepedir; tepenin, sathından toplanan seramiğe göre ilk defa, Urartular devrinde iskan edildiği anlaşılmaktadır. Aynı devirde iskan yeri sağlam bir surla tahkim edilmiştir. Urartu harabesi üstünde de Orta Çağ'ra ait kuvvetli bir iskan izi vardır. Bu muahhar enkaz eski şehrin tetkikini güçleştirmektedir.

Tepe'nin güneydoğu sırtlarına mezar odaları inşa edilmiştir. Bu yeraltı odaları

ince bir tekniğin eseri olan kesme taşlarla yapılmıştır. Birinci sırası önde, ikinci sırası arkıda olmak üzere, sıralar halinde tertiplenen bu yeraltı odaları mustatil planlı, nişli büyük hücreler halindedir. Şimdi Ankara Arkeoloji Müzesinde teşhir edilen madeni serler, tahrip olunan bir mezar odasından çıkarılmıştır. Plana göre bu oda, mezar odalarının ilkinin temsil etmiş olmalıdır. Biz, bundan başka üç odayı daha, yerinde, tetkik etmek imkanını bulduk. Bunların açılıp meydana çıkarılmaları Urartu arkeolojisi bakımından mühim bir kazanç olacak ve bilimize esaslı yenilikler getirecektir. Urartu medeniyeti sahasında bu tipe giren ve bu kadar ince bir tekniğin eseri olan yeraltı odaları, henüz tanınmamaktadır. Bugün, kazı yapmaksızın, odaların sayısını tahmin etmek mümkün olamamaktadır. Bunlar arasında ölü hediyeleri zengin olanlarına da raslanabilir. Önümüzdeki mevsimlerin birinde Altintepe kazılarına başlayabileceğimizi umuyoruz. Sathtan toplanan seramik, diğer Urartu şehirlerinde de görüldüğü gibi, kırmızı astarlı, parlak perdahlıdır. Boya ile nakışlı seramik örnekleri görülmemektedir. Altintepe'deki yeraltı mezarları, Urartuların kayıtlara oyduğu odaları takliden yapılmış olmalıdır. Buradaki taş işçiliği, taş ö ve bindirme tekniği en büyük Urartu merkezlerindeki resmi binalarda görülen teknikten geri kalmamaktadır. Kanaatimizce, Altintepe, en mühim bir yola ve zengin bir ovaya hakim olan çok kuvvetli bir Urartu kalesini temsil etmektedir.

